

Pályaorientáció a középiskola küszöbén

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2. oldal
1. Fejezet: A pályaválasztás, pályaorientáció aktualitása	3. oldal
2. Fejezet: Pályafejlődési szakaszok	4. oldal
2.1. Super szivárványmodell	4. oldal
3. Fejezet: Belső tényezők	5. oldal
3.1. Önismereti kerék	5. oldal
4. Fejezet: Külső tényezők	6. oldal
5. Fejezet: Hipotéziseim	6. oldal
6. Fejezet: Kutatási módszerem	7. oldal
6.1. Tanulói kérdőívek felépítése és elemzése	7. oldal
6.2. Szülői kérdőívek felépítése és elemzése	13. oldal
7. Fejezet: Következtetések, távlatok	16. oldal
Befejezés	16. oldal
Felhasznált irodalom	19. oldal
Mellékletek	20. oldal

Bevezetés

Az utóbbi évtizedekben tapasztalt munkaerő piaci változások megkövetelték a közoktatásban, hogy a pályaválasztás szó tágabb értelmezést kapjon, hiszen ma már ez nemcsak egy egyszeri döntés, hanem egy folyamatnak a kezdete. Ennek tükrében a tágabb jelentésekkel bíró pályaaorientációt, pályakorrekciót, életpálya tervezést, életpálya építést használjuk napjainkban.

Az Európai Unió egyre aktívabb szerepet játszik az oktatásban. Törekvése a munkanélküliség elkerülése, az élethosszig tartó tanulás biztosítása, a versenyképes munkaerő piac elősegítése, melyet meg is fogalmaz az Európai Parlament és Tanácsa 2006. novemberi határozatában, miszerint az intézmények számára kiemelkedő fontosságú alapfeladat: a pályaaorientáció fokozottabb belefoglalása az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó stratégiákba.¹

2007-es Nemzeti Alaptantervben (NAT) kiemelt fejlesztési feladatként fogalmazódik meg a felnőtt lét szerepeire való felkészülés, melynek egyik fontos elemeként jelenik meg a pályaaorientáció. A pályaaorientáció összetevői: „az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése; alternatíváknak a megismerése tevékenységek és tapasztalatok útján. Tudatosítanunk kell a tanulóknak, hogy életpályájuk során többször kényszerülhetnek pályamódosításra.”²

Témaválasztásom egyik legfőbb indoka a téma aktualitása. Mihály Ildikót idézve a pályaaorientációs folyamat „jelentősége ma talán még nagyobb, mint bármikor az eddigiekben: szerepe ugyanis nélkülözhetetlen nemcsak a munkaerőpiacra való sikeres belépésre való felkészítésben, a munkában való helytállás biztosításában, a munkanélkülieket a munka világába visszajuttató segítségnyújtás folyamatában, nem kevésbé az élethosszig tartó tanulás feltételeinek megalapozásában.”³

Dolgozatomban az aktuális hazai pályaaorientációs rendszer egy szeletét, az első meghatározó állomását, azaz az általános iskolai pályaaorientációt kívánom bemutatni. Empirikus kutatásom során a tanulók pályaaorientációját befolyásoló személyi tényezőket vizsgálom.

¹ Bábosik I, 2011, 92. p.

² 243/2003 (XII. 17.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról

³ Mihály I, 2008, 26 p.

„A kezdet a legfontosabb, különösen a fiatal és zsenge lényeknél. Hiszen leginkább ilyenkor lehet őket formálni, s ilyenkor vésődik beléjük az a forma, amelyet bennük kialakítani akarunk.”

/ Platón/

1. Fejezet

A pályaválasztás, pályaaorientáció aktualitása

A két fogalom nagyon szorosan összefügg egymással. Nem határolódik el élesen, mégis van köztük különbség. A pályaválasztás az egyén felelős döntése. Az életpálya egészébe olvad bele. Célja a pályaválasztáshoz nélkülözhetetlen kompetenciák kialakítása, ami lehetővé teszi az egyén számára, hogy minden életkorban, élete bármely pontján felmérje képességeit, kompetenciáit, érdeklődési területeit, és így hozza meg döntéseit. Ezek a kompetenciák: szervező-végrehajtó képesség, önismereti elemek, érdeklődés, tervezési készség.

A pályaaorientáció egy kívülről érkező hatás, amelynek a feladata a segítség és támogatás, az egyén autonóm választási szintre való eljuttatása. Eszköz, amellyel az egyén eredményesebben elégítheti ki a munkaerőpiac igényeit. Célja a szakmaválasztási érettség kialakítása. A pályaaorientációkor különböző szakmákkal kapcsolatos tájékozódás, keresgélés, a különböző szakmák közötti eligazodás történik. Ez egy folyamat, amely a megfelelő döntést készíti elő, szemben a pályaválasztással.

A serdülőkori fejlődés egyik legfontosabb feladata a pályaválasztás, amelyet egy jól irányított pályaaorientáció előz meg. A gyakorlati nevelésnek ez az egyik legsúlyosabb, legbonyolultabb és legnagyobb felelősséggel járó problémája, mert befolyásolja: az egyén testi-, lelki-, és szellemi rátermettsége; a mindenkori gazdasági elhelyezkedés lehetőségei; a szülők anyagi és társadalmi helyzete.⁴

⁴ Petró A, 1997, 163.p.

2. Fejezet

Pályafejlődési szakaszok

Ahogy a mi és a minket körülvevő környezet is változik, úgy változik, fejlődik a pályánk is. A pályafejlődéssel kapcsolatos elméletek közül Super elméletét szeretném megosztani, amelynek alapjait 1952-ben rakta le. Ennek az életünk végéig tartó folyamatnak 5 szakaszát különítette el.

Növekedés stádiuma (0-14)

Keresés stádiuma (15-24)

Felépítés /megállapodás stádiuma (25-44)

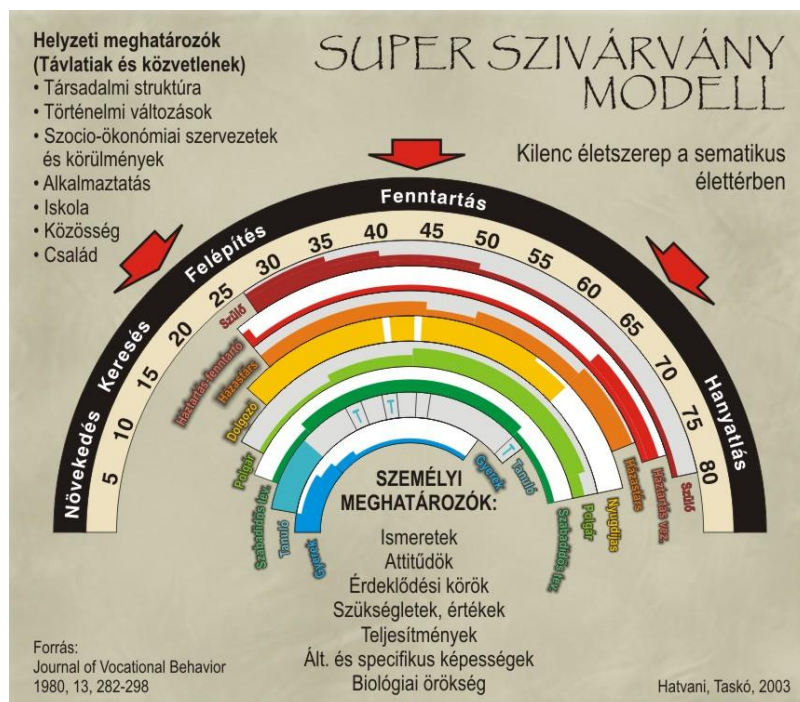
Fenntartás stádiuma (45-64)

Hanyatlás stádiuma (65-)

a) Lelassulás fázisa (65-70)

b) Visszavonulás fázisa (71 felett)

2.1. Super Szivárvány modellje (1. ábra):

1. ábra⁵

Azt hogy ezek a szerepek hogyan valósulnak meg külső és belső tényezők együttesen határozzák meg.

⁵ http://www.ektf.hu/hefoppalyazat/tanszemfejl/super_szivrvnymodellje.html

3. Fejezet

Belső tényezők

„Az **érzelmek** kulcsfontosságú szerepet játszanak a magunkról alkotott felfogásunkban, a személyes kapcsolatainkban és a munkánkban.”⁶

„Természetesen minden gyereknek legfontosabb szükséglete a feltétel nélküli szeretet. De éppúgy segítenünk kell nekik abban is, hogy fölismerjék és megnevezzék érzéseiket. Azt akarjuk, hogy szilárd jellemű emberek legyenek, akik mindig igazat mondanak, megtartják ígéreteiket, és felelősséget vállalnak tetteikért. Ehhez pedig föl kell készítenünk őket a valós életre.”⁷

Önismeret: önmagunkról alakított kép. Önmagunk pontos észlelésének és értékelésének képessége. Önérvényesítés: érzelmeink és önmagunk konstruktív kifejezésének képessége.

Személyiség: Azon pszichofizikai rendszerek dinamikus szerveződése az egyénen belül, amelyek meghatározzák jellemző viselkedését és gondolkodását. / Allport⁸

Motiváció: Pszichológiai gyűjtőfogalom. Hajtóerő, cselekvésre készítő belső mozgatóerő, a személyiség tevékenységének energetikai alapja, a társadalmi szükségletek és azok kielégítésére alkalmas környezeti ingerek szintéziséből előálló indíttatás.

Serdülőkor: 13 éves kor körül kezdődik. Jelentős biológiai, testi változások történnek ekkor. Végét a szociális éréssel lehet megjelölni, amikor kialakul az érzelmi, pszichológiai és gazdasági függetlenség. Fő funkciója: a jövőről való elgondolkodás, a tervezgetés a felnőttkorra való felkészülés, a felnőtt életfeladatok előkészítése.

3.1. Önismereti kerék

Nunally és Wackman nevéhez fűződik (2. ábra). Az elméletben és a gyakorlatban így „forog” a kerék. Az önismeret folyamatában segíti az egyént. Nyolcadik osztályos osztályfőnöki órákon alkalmazzák ezt a gyakorlatban, megbeszélik, lépésről lépésre kidolgozzák a lehetséges megoldásokat az osztályfőnökkel, az iskola pszichológussal esetlegesen (3. ábra).

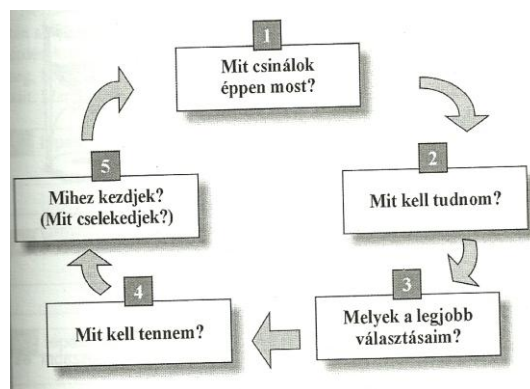
⁶ Forgács J, 2001, 129. p.

⁷ Dr. Cambell R, 2005, 100-101. p

⁸ Langer K, 2001, 65. p

2. ábra⁹

3. ábra¹⁰

4. Fejezet

Külső tényezők

Család: A szocializációs folyamat elsődleges színtere, a társadalom organikus egysége, annak elvárásait tükrözi, egy támogató rendszer. Összekötő funkciót lát el az egyén és a külvilág között. „Felkészíti az egyént a tágabb szociális környezetbe való lépésre, egy olyan óvókörnyezet, amelyben a kezdeti szociális képességek elsajátíthatók.”¹¹

Iskola: Nagyobb és formalizáltabb közösség, melynek elsődleges funkciója a tanítás, a tudás átadása. A szocializáció és a nevelés központi intézménye.

Tanácsadás: - Pályaválasztási tanácsadók

- Osztályfőnöki órák
- Iskolapszichológus
- Középiskolák látogatása

5. Hipotéziseim

- Feltételezhetjük, hogy az adott korcsoport még nem tud elköteleződni egy szakma mellett.
- Nincs azoknak az önismereti képességeknek a birtokában, amik ehhez szükségesek.

⁹ http://www.ektf.hu/hefoppalyazat/tanszemfejl/az_nismereti_kerk.html

¹⁰ Gönczi K, 2008, 15. p.

¹¹ Jámbori Sz, 2007, 15. p.

- A kortárs csoport befolyásolja a pályorientációt.
- A szülők befolyása kapcsolatban állhat a gyermek jövőképevel, továbbtanulási elképzeléseivel.

6. Kutatási módszerem

Általános, hagyományos vizsgálati módszerrel dolgoztam. Önbeszámolón alapuló, önkitöltős kérdőíveket használtam kutatásomhoz. Célcsoportjaim nem csak a gyermekek voltak, hanem szüleik is. Nem csak arra kerestem a választ, hogy a diákok hogyan látják jövőjüket a munka világában, mik a céljaik, hanem, hogy szüleik is miként vélekednek erről.

Iskolámban egy 7. és két 8. osztály van. Minden tanulóval kitölttettem a kérdőíveket iskolai keretek között, miközben kérdezhetek is, ha nem értettek valamit. A szülői irányítást kizártam. Egymással nem beszélgethettek, nem befolyásolhatták egymás véleményét. Oldott hangulatban zajlott a felmérés, hiszen a hetedik osztályt négy évig igazgattam osztályfőnökként, de a nyolcadik évfolyammal is napi kapcsolatban vagyok iskolába lépésük óta, ismerjük egymást.

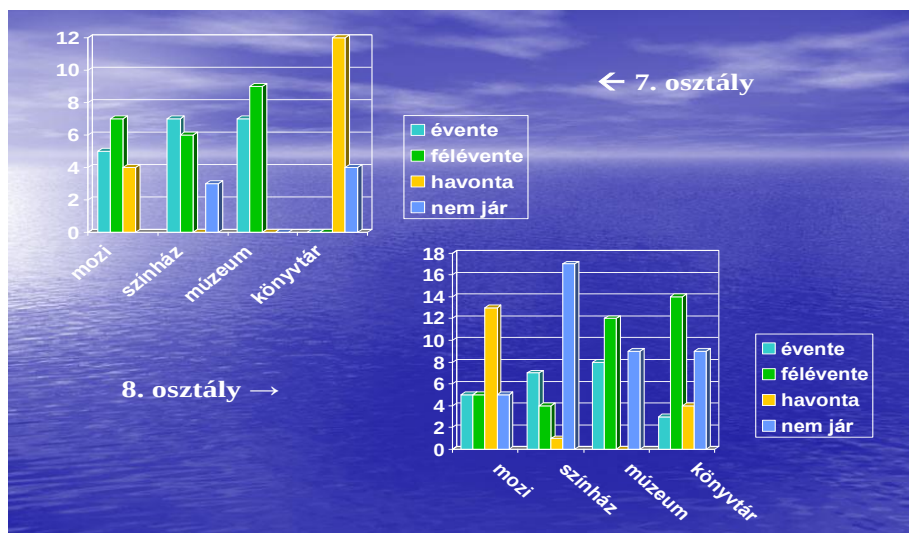
Kérdéstípusaim vegyesek voltak:

- zártak, több válaszeleműek,
- nyíltak, amelyek spontán válaszokat tartalmazhattak saját szókinccsel,
- és félig zártak, amikor felkínáltam az egyéb válasz lehetőségét is.

6.1. Tanulói kérdőívek felépítése, elemzése:

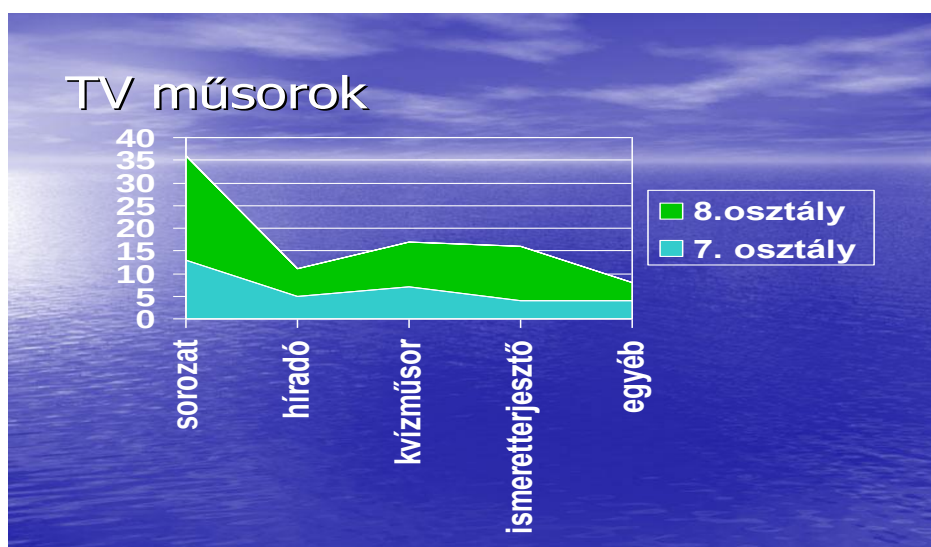
Demográfiai kérdéseimben a 12-15 éves korosztályt vizsgáltam, 7-8. osztályosokat (16-28 fő); felmérésem reprezentatív. Már itt megmutatkozik az életkorbeli szórás, bár ez a kérdések elemzésében nem jelentős.

Ráhangoló kérdéseim zárt típusúak voltak, több válaszeleműek, melyek a kulturális érdeklődésre irányultak (4. ábra). A válaszokból kiderült, hogy míg a 7. osztályosok leggyakrabban havonta járnak a könyvtárba, fél évente elmennek múzeumba, addig a 8. osztályosok jelentős hányada színházba, múzeumba, könyvtárba nem jár. Vélhetően ennek egyik oka a számítógép és az internet használata.

4. ábra

Tévézési szokásaikra sajnos az jellemző, hogy a TV műsorok közül a sorozatok jelentősen vezetnek nézettségüket tekintve. A napi híreket, aktualitásokat igen kevesen nézik (5. ábra).

5. ábra

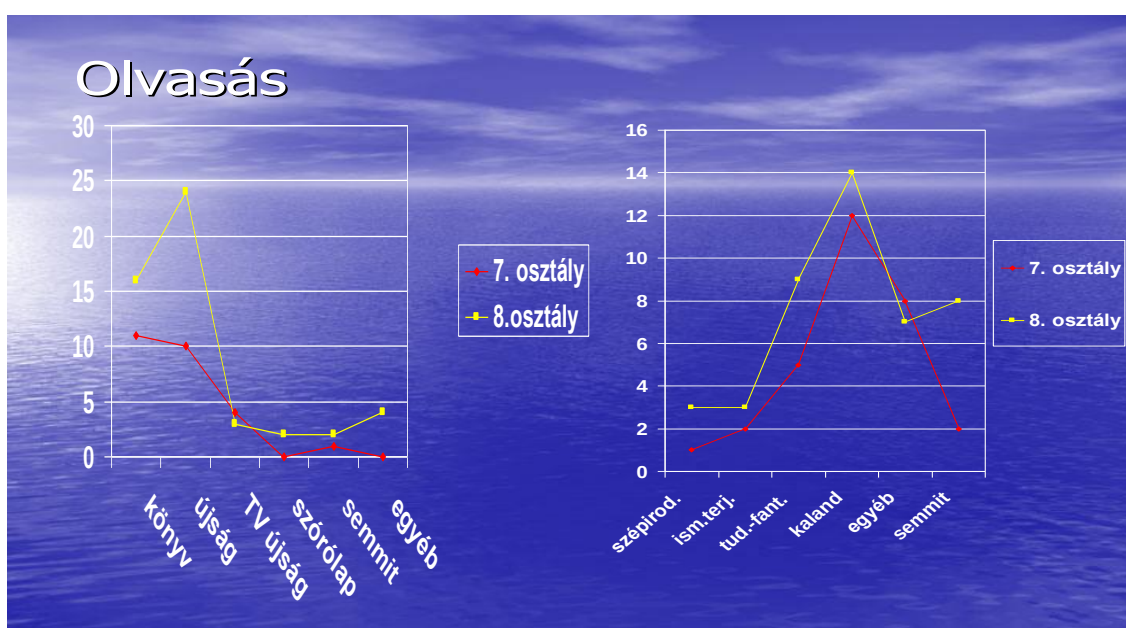
Részben osztom Robert Fisher véleményét, aki szerint a „televízió eltávolítja a gyereket a könyvektől és az olvasástól, akinek ezáltal nem fejlődnek ki megfelelően a készségei és a képzelőereje.”¹²

Az olvasás élménye is alakítja személyiségüket, fejleszti gondolkodásukat, kreativitásukat (6. ábra). Szinte minden gyerek olvas újságot, ahol az ifjúsági magazinok a legközkedveltebbek. Itt a serdülőkorra jellemző kortárs csoport befolyásoltságát, a vonatkoztatási csoport véleményének fontosságát figyelhetjük meg.

¹² Fisher, R., 2000, 255. p.

A tanulók azért több mint fele olvas könyveket is, de a 7. osztályból egy, a 8. osztályokból pedig két gyerek nyilatkozta azt, hogy egyáltalán nem olvas semmit. Ez a nyilatkozat elszomorít, mert az iskolai könyvtárunk ingyenesen, mindennap látogatható, tehát lehetőségük van a gyerekeknek művelődni, informálódni.

Könyv olvasási szokásaikra jellemző, hogy a könyvtípusok közül a kalandregényeket kedvelik a legjobban, ami ugyancsak a serdülőkorra jellemző fantázia világ megélését segíti. A szociális érés differenciálódását mutatja az is, hogy van, aki még az állatos meséket olvassa, de van, aki már a történelmi vagy az életrajz regényeket vagy a komolyabb szépirodalmi köteteket forgatja.

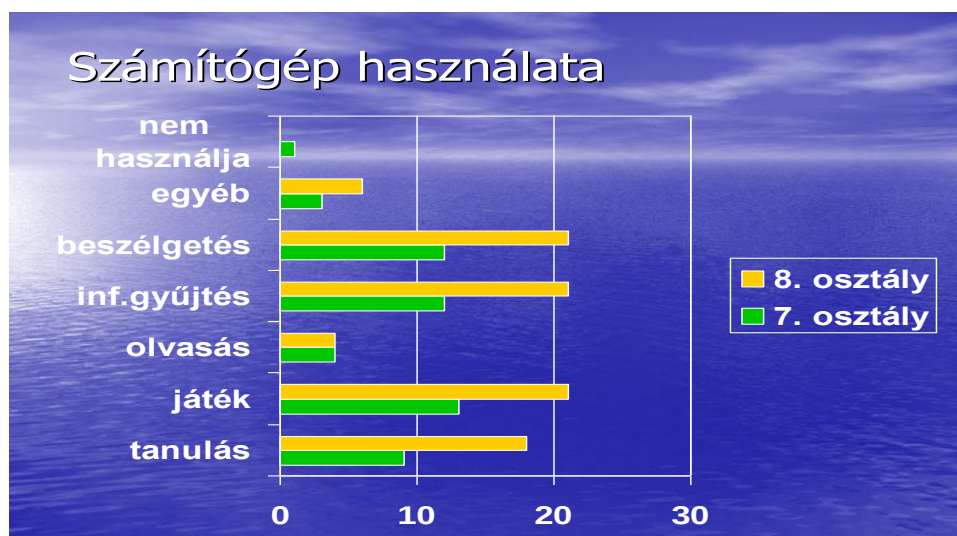
6. ábra

A számítógép napjaink nagy vívmánya (7. ábra). Sajnos nem csak építő jellegét lehet felfedezni, hanem káros hatásait is. „A számítógép ereje abban áll, hogy nagy mennyiségű információt nagy pontossággal fel tud dolgozni.” „A számítógép logikus, de nem ésszerű, megkönnyíti a gondolkodásunkat, de nem gondolkodik helyettünk.”¹³

Kutatásomban azt tapasztaltam, hogy a gyerekek főként játékra, beszélgetésre, információk gyűjtésére használják. Félig zárt kérdésben az egyéb lehetőségét is felkínáltam, amivel a 7.-ben hárman is éltek, a 8.-ban egy tanuló. Ők képnézésre, videózásra, DVD-zésre, zene hallgatására és virtuális állatkert gondozására használják még. Ami számomra megdöbbentő volt, hogy vannak olyanok, akik nem használják a számítógépet, pedig iskolánkban ez is

¹³ Fisher, R., 2000, 252. p.

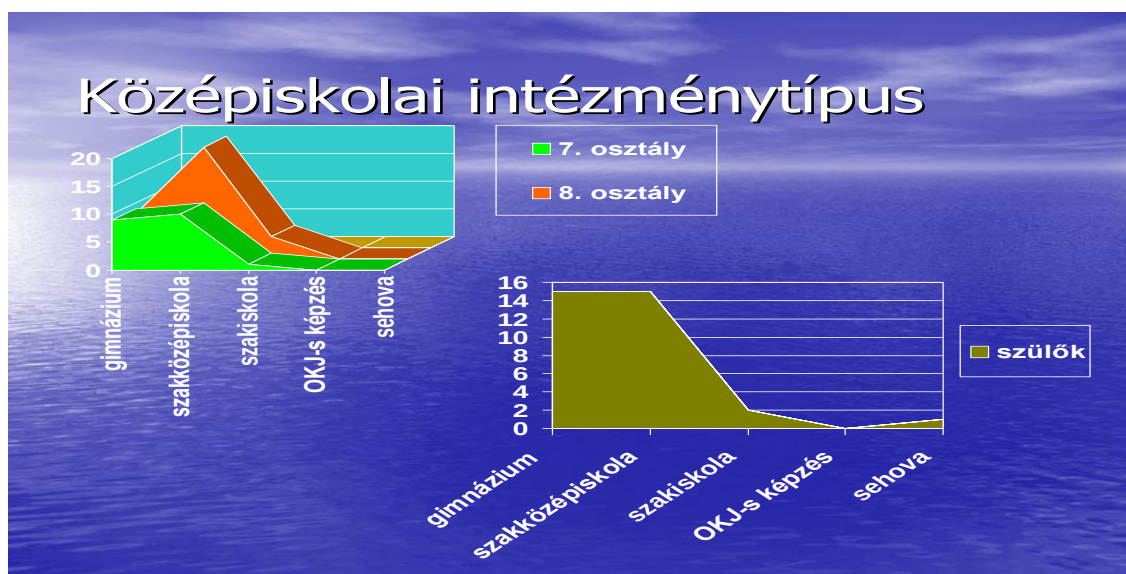
elérhető, mindennapi szolgáltatás. A mai világban ez hátrányokkal is járhat a munkalehetőségeket tekintve.

7. ábra

Fő kérdéseim a pályaaorientációra vonatkoztak, amelyek közül az első az intézmény típusokra vonatkozott (8. ábra). Ezt a szülőktől is megkérdeztem. A gyerekek és szüleik véleménye nem számottevően tért el egymástól. A szülők gimnáziumba és szakközépiskolába szeretnék tovább taníttatni csemetéiket, amit a tanulók maguk is így gondolnak. Igaz, hogy többen jelölték meg a szakközépiskolát, mint a gimnáziumot.

Szakiskolát csak öt gyerek jelölt meg. Valószínű, hogy ők is reálisan látják saját képességeiket és ismerik korlátaikat is a pálya lehetőségek között. De van még olyan, aki nem tudja még hova szeretne továbbtanulni.

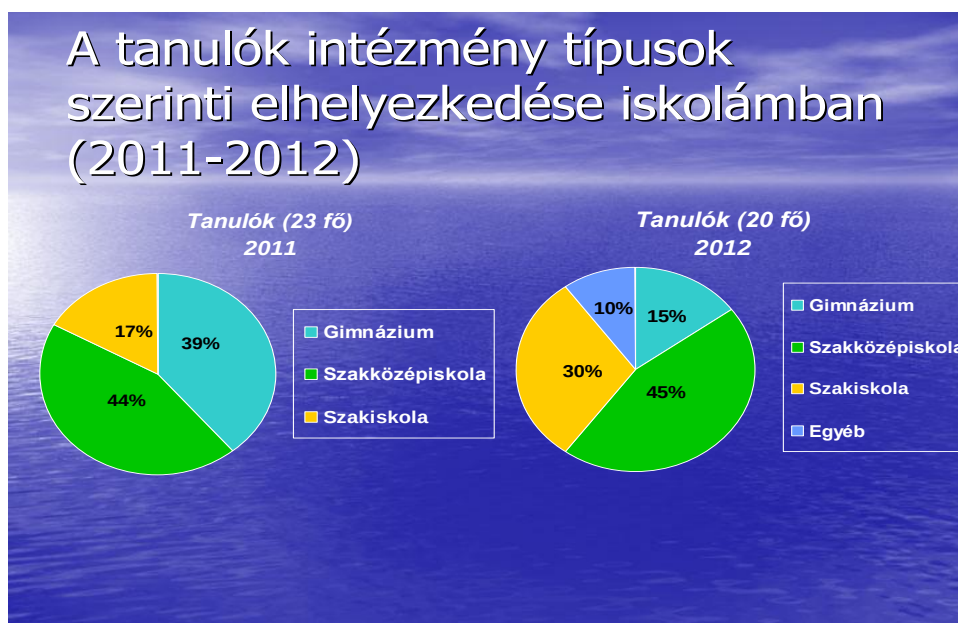
8. ábra

A tavalyi országos adatok (KSH, 2011) (9. ábra) és az elmúlt két éves iskolai statisztika is ezt mutatja (10. ábra). A sikeresen felvett tanulók százalékos arányát láthatjuk országos és iskolai szinten is.

A 2012. év iskolai statisztikában az egyéb megjelölése két tanuló egyéni problémáját ismerteti. Az ő jövőjükre sajnos már iskolánk nem lát rá. Egyikőjük megbukott, így más általános iskolában folytatta általános iskolai tanulmányait. A másik kislányt nem vették fel egy középiskolába sem, így a szülő kiíratta a gyermeket tőlünk, de nem tudjuk hol folytatta tanulmányait.

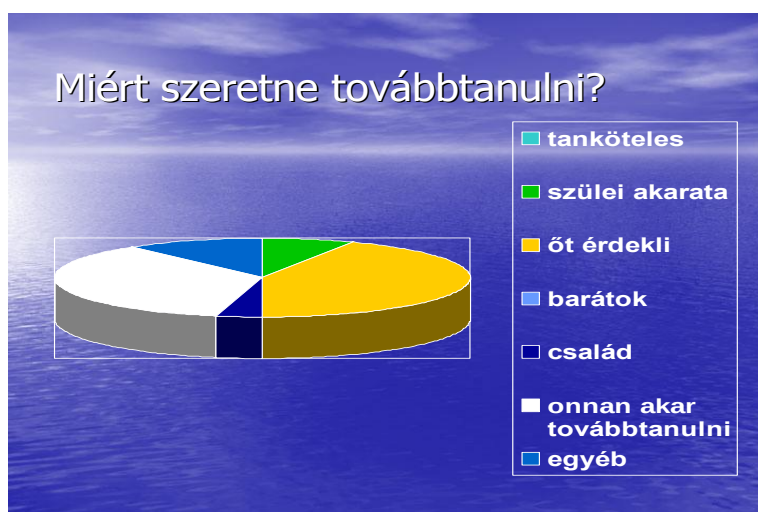
9. ábra

10. ábra

A következő kérdéssel a hipotéziseim közül a vonatkoztatási csoport illetve a szülők befolyásolását vizsgáltam.

- Miért szeretnél továbbtanulni? (11. ábra)

11. ábra

A legtöbben olyan szakma felé orientálódnak, ami őket érdekli, vagy onnan akarnak a későbbiekben pályát választani és felsőoktatási intézménybe menni. Ez egyrészt jelentheti azt, hogy nincsenek teljesen tisztában azzal, hogy milyen iskola elvégzéséhez kötött az általuk megjelölt pálya végzése, másrészt, hogy a mai világban már a fiatalok elengedhetetlenül fontosnak tartják a felsőfokú végzettséget.

A család és a barátok nem jelentős befolyásoló tényezők számukra. Érdekes volt, hogy négy nyolcadikos a tankötelezettséget is megjelölte a továbbtanulás indokaként. Véleményem szerint, nekik a motivációjukon kell fejleszteni a jövőben.

Hogy miért kell tovább tanulniuk, kifejtendő, nyílt kérdés volt. Ennek nagyon örültek, hisz saját szókincsükkel mondhatták el véleményüket. A válaszok teljesen cáfolták azt a feltevésemet, hogy nem rendelkeznek még megfelelő önismereti képességekkel, pályaelképzeléssel. Itt nagyon sok konkrét választ adtak, de a 7. osztályban ketten, míg a nyolcadikból négyen nem válaszoltak erre a kérdésre. Feltételezem, ők azok, akik pályaválasztásra még nem érettek, elképzeléseik nincsenek.

- Kinek a véleményére adsz, ha tanács kell? A legtöbben a szülőket, a családot (4; 9) jelölték meg mindkét évfolyamban. Van, aki konkrétan az anyát (9; 14), apát (-; 1), nagyszülőt (1; 6) vagy a testvért (1; 3). De a felnőttek (2; -), tanárok (4; 7) véleményére is adnak. A kortárs csoportok véleménye elhanyagolható volt (-; 3). Érdekes, hogy míg a pályaválasztásukban nem kell nekik segítség, addig a véleménykérésben igen döntő jelentőségű a család szerepe. Ebből látszik, hogy legtöbben támogató családokban nevelkednek, ami pozitív véleményem szerint. Volt egy nyolcadikos, aki bárki véleményét figyelembe venné, ez elgondolkodtató.

- Miért kell továbbtanulnod? A jó munkát, jó keresetet, biztos jövőt és a tudást írták a legtöbben. De a „vigyem valamire az életben”, a megélhetés is a legtöbbet említettek között volt. Konkrét egyéni vélemény volt a külföldi munka, az alkotásra való igény, a hajléktalanság elkerülése. Az önálló élet, hogy eltartsa magát, a társadalmi elhelyezkedés ugyanúgy szerepelt a válaszok között, mint az, hogy szeresse munkáját, életcélját elérje.

6.2. Szülői kérdőívek felépítése, elemzése:

Minden gyermek szüleinek kiosztottam a kérdőívet. Hiba az volt, hogy nem mindkét szülőnek küldtem egy családon belül; de van, aki ezt nagyon jól megoldotta, mert két választ adott mindenhova. A tanulók felmérésével ellentétben ez a kérdőívem nem reprezentatív, mert csak 26 db lett kitöltve és visszaküldve.

A szülői kérdőíveket is hasonló módon építettem fel tudatosan, hogy összehasonlíthassam a tanulókéval. A demográfiai kérdések (12. ábra) a végzettségre és a foglalkozásokra vonatkoztak. Nagyon széles spektrumban van a foglalkozások köre. Sajnos két munkanélküli is van, de a dolgozók között a raktáros, főelőadó, takarító, dietetikus, buszvezető, pedagógus is megtalálható a hagyományos szakmákból. Új megfogalmazású foglalkozásokkal is találkozhattunk, mint például a pénztár hosztesz, közgazdász menedzser, gazdasági támogató munkatárs vagy a sportmasszőr. Hárman nem válaszoltak erre a kérdésemre.

Ráhangelő kérdéseim saját képzésükre, az egész életen át tartó tanulásra vonatkoztak (12. ábra).

Az alsó, vízszintes skálán a darabszámot láthatjuk, hányan jelölték meg az adott választ. Fontosnak tartják az egész életen át tartó tanulást, mert őket is érintheti (21). Kifejtették azonban, hogy nem feltétlen formális formában képzelik ezt el. Továbbképzésekre (12. ábra) öten nem járnak, a többiek közül heten csak néha, de rendszeresen nyolcan. Van, aki muszájból, van, aki kíváncsiságból. A helyi szervezésű tanfolyamokat öten keresik fel.

12. ábra

Fő kérdéseim gyermekeik továbbtanulására vonatkoztak. Nagyon fontosnak tartja ezt 84 %. Úgy vélik, hogy azért fontos, hogy a gyerekek tudjanak boldogulni az életben (5), „szeresse, amit csinál” (5), „a jövője függ ettől” (3), „azt csinálja, amit akar” (3), „biztos megélhetése legyen” (2). Erre a nyílt kérdésre kaptam olyan válaszokat is, hogy a „világnézete szélesedjen” a gyermekének, vagy mert a „világpiaci helyzet ezt megköveteli”. A jó szakma, életcél elérése, a több lehetőség, jobb elhelyezkedés is a válaszok között volt. Volt olyan szülő, aki nem válaszolt erre a kérdésemre.

Fentebb már említettem, hogy a szülők elképzelése a továbbtanulásról, miszerint milyen iskolatípusba szeretné írni gyermekét, megegyezik a tanulók igényeivel. A megkérdezettek 38 %-a gondolja úgy, hogy nem kell most még szakmát tanulnia csemetéjének, ráér arra később. 34 %-a úgy véli, hogy jól fizető szakma kell, míg 19 %-uk a gyermek elképzelését támogatja. Van, aki konkrétan a diploma megszerzésére ösztönzi gyermekét és van egy-egy olyan szülő, akinek a családi hagyomány vagy a külföldi munka a fontos. Volt olyan is, akinek nem a szakma, hanem a jó személyiséggé formálás a cél.

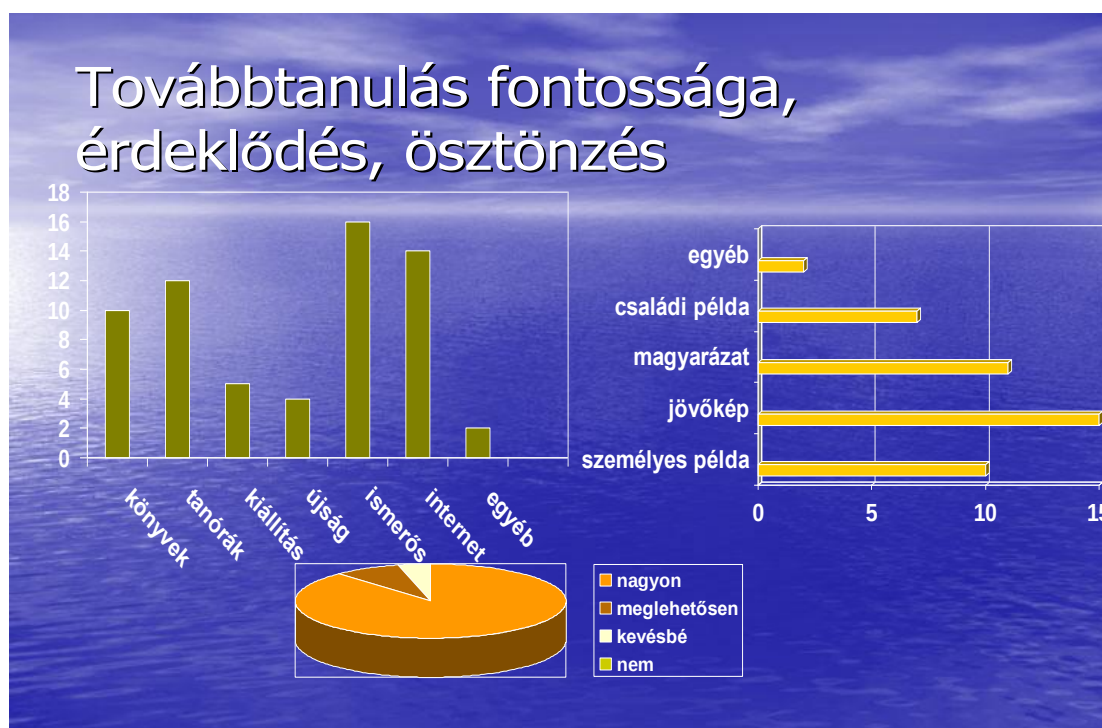
88 % úgy nyilatkozott, hogy a pályaválasztás közös döntés. Ez is jelzi, hogy a családok támogatják, figyelembe veszik gyermekeik elképzeléseit.

- Honnan tájékozódik erről a témáról, mivel ösztönzi a gyermekét? (13. ábra)

Az ismerősök befolyásoltsága igen magas (16), de ez nem meglepő, mert az ő tapasztalatuk az egyik meghatározó tényező. A mai világ elképzelhetetlen a világháló nélkül, sokan ezt az információs lehetőséget is használják (14), de fontosnak tartják a személyes tapasztalatot is,

így a bemutató órákat is látogatják (12). A pályaválasztási könyveket (10), újságokat (4) szívesen tanulmányozzák. Pályaválasztási kiállításokra öten mennek el. Az egyéb válaszlehetőségek között a statisztikai adatok tanulmányozása és a tanárok véleménye is helyet kapott.

Az ösztönzés is változatos a szülők körében (13. ábra). A jövőkép kialakítása (15), a magyarázat (11), a személyes példamutatás (10), és a családi példák mellett (7) lehetőségként megemlíti a megélhetés fontosságának a hangsúlyozását is. Megdöbbentő volt számomra az az összevont vélemény, hogy kényszerítő eszközöket alkalmaz a szülő ösztönzésként. Biztos vagyok benne, hogy nem ez a jó módszer.

13. ábra

Nyílt kérdésként saját gondolataikat írhatták le a szülők a továbbtanulásról. Szeretnék, ha általános műveltséget szereznének gyermekeik, a társadalmi elvárásoknak meg tudnának felelni. Se „nem túl gyenge, se nem túl erős iskolát” szeretnének választani, a gyermekeik képességének megfelelően. Van, aki olyan középiskolát választ tudatosan, ahol csak a második év végén kell dönteni konkrét szakmáról. Elvárásuk lenne, hogy ne felesleges tananyagot tanítson a középiskola, hanem több szakmához kapcsolódót megfelelő színvonalon. Olyan iskolát szeretnének választani, ahol gyermekük meg tudja valósítani önmagát. Fontos, hogy a közoktatás intézményei a hazai és a nemzetközi munkaerőpiacon hasznosítható, magas színvonalú és továbbfejleszthető; a fenntartható fejlődés erősítését szolgáló ismereteket közvetítsenek.

7. Fejezet

Következtetések, távlatok

Azt a feltételezésemet, - hogy a gyermekeknek nem tudatosak az elképzeléseik a pályaválasztást illetően,- kutatási eredményem megcáfolta. Konkrétan tudják, hova szeretnének menni középiskolába, milyen foglalkozást szeretnének. Igaz, névtelen volt a kitöltés, így nem tudni, ki az, aki reális önértékeléssel rendelkezik, valóban látja képességeit. Mivel a szülői kérdőívek is anonimek voltak, csak sejtéseink lehetnek arról, hogy a szülők foglalkozása és a gyermekek pályaválasztása között összefüggések lehetnek. Például a szülő foglalkozása utazási rendezvényszervező vagy sportmasször, a gyerekek közül rendezvényszervező vagy edző akar lenni. Itt látok némi összefüggést, a személyes példamutatás hatását. Esetleg az épületgépész technikusnak véletlenül nem műszaki pályára készül gyermeke, netán mérnök akar lenni?

A mai tizenéveseknek konkrét szakmaorientációjuk van, ami önálló döntésüket tükrözi. Bár a fent említettekben némi befolyásoltságot feltételezhetünk a szakmaválasztás és a szülők foglalkozásának összehasonlításakor.

Önismereti képességeik általában ekvivalens a pályaválasztásukkal. Támogató, de nem befolyásoló tényező sem a szülő, sem a vonatkoztatási csoport. Erre a hipotézisemre is rácafélt az eredmény. A nebulók ugyan véleményüket kikérik a szülőknek, de konkrét döntéseiket önállóan is meg tudják hozni.

A jövőre nézve jó lenne tudni, hogy felnőtt korukban abban a szakmában helyezkednek-e el tanulóink, amit most a pályaaorientáció időszakában választanak. Ezt egy pályakövetéses vizsgálattal lehetne felmérni.

Befejezés

Az egész életen át tartó tanulás megalapozása a közoktatás teljes időszakában történik, melynek része az iskolai rendszerű szakképzés, beleértve ebbe a közoktatás kezdő szakaszát, sőt az iskola előtti nevelést is. Már az alapfokú oktatásban meg kell alapozni részben a későbbi tanulás feltételeinek tekinthető; részben a munkaerőpiac által megkövetelt; részben pedig a mindennapi életben a szélesebb vagy tágabb társadalmi környezetben való boldoguláshoz nélkülözhetetlen készségeket és képességeket. Ezért kap nagy hangsúlyt napjainkban az alapkészségek, a kulcskompetenciák fejlesztése az iskolai rendszerű oktatás keretei között. Ez a kezdő szakasz pedagógiai gyakorlatában, nevelési céljaiban kiemelten szerepel. Ilyen fontos a világra való nyitottság, a kíváncsiság, érdeklődés kialakítása. Legyenek képesek empátiára, érzékenyen viszonyuljanak a másik ember problémáira, érzéseire. Legyenek tisztában saját értékeikkel. A konfliktushelyzeteket tudják kezelni, rendelkezzenek megfelelő kommunikációs készségekkel is. Ez utóbbi különösen jelentős, hiszen az iskolai munka a kommunikáción keresztül folyik. Feladatunk megláttatni a tanulókkal személyiségük határait, lehetőségeit saját megítélésüket, motivációjukat, emberi kapcsolataikat. Személyiségfejlesztő módszerekkel az önmegismeréshez tudjuk segíteni őket. Nem az a célunk osztályfőnökként, hogy megmondjuk nekik, mit válasszanak, hanem különböző feladatokon keresztül juttassuk el őket az önálló döntéshez. Játékokkal segítjük az döntési képességek kialakulását, bővítjük a pályaismeretet. Például pályagyűjtés, pályapóker. Így tudjuk elősegíteni, hogy a választott szakterület iránt érdeklődő, abban jelentős tudással rendelkező, tájékozott gyermekek legyenek pályaválasztásuk küszöbén. A gazdaság szempontjából egy rosszul megválasztott szakma elég nagy deficit, ezért mindenki számára fontos, hogy a diákok minden segítséget megkapjanak az önálló döntési képességek kialakításához, ami megalapozott ismeretekkel történhet csak.¹⁴

A mi iskolánk törekszik mindezek megvalósítására. Nálunk jól bevált gyakorlata van az osztályfőnöki óráknak, az iskolapszichológus tevékenységének, a szülő- gyermek- pedagógus kommunikációnak. Ebből kifolyólag nem volt akadálya a kérdőívek kitölttetésének, szívesen válaszoltak kérdéseimre, örültek, hogy véleményükre kíváncsi vagyok. Kutatásommal ráláthattunk a mai pályaválasztás menetére, nehézségeire; a gyermekek pályaaorientációs problémáira, dilemmáira, a szülők bizonytalanságára, ösztönzésére ebben a témakörben. Igyekeztem iskolámon keresztül bemutatni a pályaválasztás, pályaaorientáció első lépésének

¹⁴ Gönczi K, Pintér I, Varga I, 2008

nagy kérdéskörét. „Minél inkább támogató az iskolai légkör, annál jobban elégedettek a diákok az életükkel, annál világosabb és konkrétabb elképzeléseik vannak jövőjükkel kapcsolatban.”¹⁵

A kérdés továbbra is az; hogy mi osztályfőnökök, pedagógusok vajon jól ismerjük-e nebulóink képességeit, a mi ismereteink mennyire valósak. Olyan pálya felé orientáljuk-e őket, ami a későbbi életükben meghatározó szerep lesz.

Bízunk ebben, hiszen az gazdasági, társadalmi életben olyan munkaerők kellenek, akik értik és szeretik szakmájukat, rendelkeznek az ehhez szükséges képességekkel, kompetenciákkal. Rajtunk tanítókon, tanárokon nem múlik.

„A nevelés annyit jelent, mint segíteni valakit azzá válni, mint amivé lennie kell.”

/ Müller Péter/

¹⁵ Jámbori Sz, 2007, 22. p.:

Felhasznált irodalom

- Bábosik I., Borosán L., Hunyady Gy., M. Nádasi M., Schaffhauser F.: Pedagógia az iskolában A szociális életképesség megalapozása. ELTE Eötvös Kiadó, Bp., 2011.
- Dr. Campbell, Ross: Dühöngő Ifjak. HARMAT Kiadó, Bp., 2005.
- Duró Zsuzsa: Tehetségfejlesztés a családban. Codex Print Kft., Bp., 2001.
- Eco, Umberto: Hogyan írjunk szakdolgozatot? Gondolat kiadó, Bp., 1992.
- Fehér I., Lappints Á.: Pedagógiai fogalomtár. Comenius Bt., Pécs, 1998.
- Fisher, Robert: Hogyan tanítsuk gyermekeinket gondolkodni? Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2000.
- Forgács József: Az érzelmek pszichológiája. Kairosz Kiadó.
- Forgács József: Érzelmi intelligencia a mindennapi életben. Kairosz Kiadó, 2001.
- Gönczi Károly: Életpálya-építés Önismeret- Pályaválasztás- Karrier. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2008.
- Gönczi K., Varga I., Pintér I.: Önismereti játékok gyűjteménye. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2008.
- Horváth György: Pedagógiai Pszichológia. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Bp., 2004.
- Jámbori Szilvia: Hogyan tervezik a serdülők a jövőjüket? SZEK JGYF Kiadó, Szeged, 2007.
- Dr. Langer Katalin: Karriertervezés. Telosz Kiadó, Bp., 2001.
- Mihály Ildikó: Regionális helyzetkép, avagy miért is van olyan nagy szükség pályaválasztási tanácsadásra? Szakoktatás, 2008. 5., 26-27. p.
- Oláh E., Zsidi Z.: Mit tehet az osztályfőnök? Mit tegyen a szülő? Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen.
- Petró András: Szülőknek az iskoláról. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1997.
- Dr. Pörneczi K., Császárné H. Janka: Osztályfőnöki Óravázlatok 8. Pauz Könyvkiadó Kft., Celldömölk, 2007.
- Szabó Kálmán: Osztályfőnöki kézikönyv Témavázlatok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1997.
- http://www.ektf.hu/hefoppalyazat/tanszemfejl/super_szivrvnymodellje.html
- http://www.ektf.hu/hefoppalyazat/tanszemfejl/az_nismereti_kerk.html

Mellékletek

Tanulói kérdőív

1. Hány éves vagy?

.....

2. lány fiú

3. Milyen gyakran jársz moziba?

- évente
- félévente
- havonta
- nem járok

4. Milyen gyakran jársz színházba?

- évente
- félévente
- havonta
- nem járok

5. Milyen gyakran jársz múzeumba?

- évente
- félévente
- havonta
- nem járok

6. Milyen gyakran jársz könyvtárba?

- évente
- félévente
- havonta
- hetente
- nem járok

7. Szoktál TV-zni? Milyen műsorokat részesítesz előnyben?

- sorozatok
- híradó
- kvízműsor
- ismeretterjesztő műsor
- egyéb:.....

8. Mit szeretsz olvasni?

- könyvet
- újságot:.....
- TV újságot
- prospektust, szórólapot
- semmit
- egyéb:.....

9. Milyen típusú könyvet szeretsz olvasni?

- szépirodalom
- ismeretterjesztő
- tudományos-fantasztikus
- kaland
- egyéb:.....
- semmit

10. A számítógépet mire használod?

- tanulásra
- játékra
- olvasásra
- információ gyűjtésre
- beszélgetésre
- egyéb:.....
- nem használom

11. Továbbtanuláskor hová szeretnél menni?

- gimnázium
- szakközépiskola
- szakmunkás iskola, szakiskola
- OKJ-s képzés
- sehova

12. Miért szeretnél továbbtanulni?

- mert tanköteles vagyok
- szüleim akarják
- engem érdekel
- az osztálytársaim, a barátaim is oda mennek
- a testvérem, a családtagjaim is odajárnak
- onnan akarok főiskolára, egyetemre menni
- egyéb:.....

13. Milyen szakmában tudod elképzelni magad?

.....

.....

14. Van-e felnőtt a környezetedben, akinek a véleményére adsz, ha tanács kell? Ki ő, kik ők?

.....

.....

15. Szerinted miért kell továbbtanulnod? Miért jó, ha tanulsz?

.....

.....

.....

Szülői kérdőív

**Kedves Szülő! A kérdőív kitöltésével munkámat segíti. A kitöltés anonim, név nélküli!
Közreműködését köszönöm. Otti néni**

1. Mi az ön foglalkozása, mit dolgozik ön jelenleg?

.....

2. Milyen végzettsége van?

- 8 általános
- szakiskola
- érettségi
- főiskola
- egyetem

3. Mennyire fontos ön számára az egész életen át tartó tanulás?

- semennyire
- fontos, de engem már nem érint
- fontos, mert engem is érinthet
- egyéb:

.....

4. Mennyire fontos önnek gyermeke továbbtanulása?

- nagyon
- meglehetősen
- kevésbé
- egyáltalán nem

5. Miért fontos önnek gyermeke továbbtanulása?

.....

.....

6. Van-e konkrét elképzelése gyermeke továbbtanulását illetően? Milyen pálya felé orientálja, irányítja?

- a családi hagyományokat kell követnie
- teljesen új szakmát kell tanuljon
- most még nem kell szakmát tanulnia, arra ráér később
- divatszakmát akarok a kezébe adni
- külföldi munkára akarom taníttatni
- jól fizető szakmát tanuljon
- egyéb:

.....

7. Milyen intézményben tanuljon tovább gyermeke?

- OKJ-s képzés
- szakiskola
- szakközépiskola
- gimnázium
- sehova

8. Figyelembe veszi-e, mit szeretne tanulni a gyermeke?Milyen pályára készül?

- csak ő dönt
- nem, csak én döntök
- közösen döntünk
- egyéb:

.....

9. Honnan érdeklődik a továbbtanulási lehetőségekről?

- pályaválasztási könyvek
- bemutató tanórák
- pályaválasztási kiállítások
- újságok
- ismerősök
- sehonnan
- egyéb:.....

10. Mivel ösztönzi gyermekét a tanulásra?

- személyes példamutatással
- jövőkép kialakításával
- magyarázattal
- családi példákkal
- egyéb:.....

11. Ön jár-e továbbképzésekre?

- nem
- igen, rendszeresen
- igen, néha
- igen, ha muszáj
- igen, kíváncsiságból
- igen, helyi szervezésű tanfolyamokra

12. Egyéb közölnivaló gyermeke továbbtanulásáról

.....
.....